

Kántás Balázs

RENDŐRÖK BÉLYEGEKEN

RENDVÉDELMI SZERVEK A FILATÉLIÁBAN 2.

RENDŐRÖK BÉLYEGEKEN
RENDVÉDELMI SZERVEK A FILATÉLIÁBAN 2.

Az elektronikus katalógus szerzője, összeállítója:

Dr. Kántás Balázs PhD
muzeológus, Bélyegmúzeum
ORCID-azonosító: 0000-0003-0927-772X

ISBN 978-615-6740-21-2

Felelős kiadó:
Dr. Zsávolya Zoltán PhD

HUNGARICA ELECTRONICA
BUDAPEST, 2024

MOTÍVUMFILATÉLIAI BEVEZETŐ

EGY RÖVID

MOTÍVUMBÉLYEG-KATALÓGUS ELÉ

Bár ez a vélemény meglehetősen szubjektív egy jelenleg, a jelen kézirat elkészítése idején éppen filatéliai szakterületen dolgozó történész, muzeológus-levéltáros-könyvtáros tollából, vagy mindenesetre billentyűzetéből, de a bélyeggyűjtés kétségtelenül máig az egyik legnagyobb változatosságot, szellemi és esztétikai élményt kínáló értelmiségi hobbitevékenységek közé tartozik annak ellenére, hogy az utóbbi évtizedekben mind idehaza, mind a nemzetközi szintén kétségtelenül veszített a népszerűségéből. Ez még akkor is így van, ha világunk gyors fejlődése, digitalizációja és automatizációja a bélyeget, ezt a hagyományosan papíralapú dokumentum/irat-/aprónyomtatvány-típust is új társadalmi kontextusba helyezi, új fajtáinak megjelenését idézi elő, és új társadalmi, hivatali és kulturális funkciókat kölcsönöz neki. Az 1840-től megjelent mintegy 600 ezer bélyeg (és számtalan

egyéb filatéliai tárgy, elsőnap boríték, levelezőlap, képeslap stb.) motívumokban gazdag, távoli országok történelmébe, hagyományaiba és kultúrájába betekintést engedő világa szinte kimeríthetetlen, és többek között az a csodálatos benne, hogy az újabb és újabb kibocsátások révén folyamatosan bővül. Az eredetileg kizárólag postai bérmentesítésre szolgáló, apró, színes, grafikai ábrát tartalmazó értékpapírok állami és magán postaszolgálatok általi folyamatos kibocsátása mára elsősorban inkább a gyűjtői igényeket szolgálja ki, új és új, sokszor egyre hivalkodóbb és formabontóbb grafikai tartalommal a hivatali okmányfunkció, postai bérmentesítés helyett. Gyűjtésével, történetének, motívumainak és nyomdai, technikai előállításának tanulmányozásával pedig önálló történeti segédtudomány, a filatélia foglalkozik.¹

Tematikus bélyeggyűjtésnek (ennek talán egy szűkebb területét pedig elsősorban Magyarországon motívumgyűjtésnek, illetve motívumfilatéliának – angolul jellemzően *topical philately*, *topical stamp collecting* vagy *thematic stamp*

¹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁ CZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

collecting) azt a filatéliai ágat, gyűjtési és érdeklődési területet nevezük, amikor valaki csak egy témába tartozó bélyegeket gyűjt, illetve tanulmányoz.² Ide tartozik az eseményfilatélia is, amely évfordulókat, eseményeket (sportesemények, hadi események, születési évfordulók stb.) ábrázoló bélyegek gyűjtését jelenti. A tematikus filatéliát és a motívumfilatéliát régebben azonos gyűjtési területnek tekintették, mára azonban két önálló, egy tágabb és egy szűkebb filatéliai ágról van szó.³ A

² Magyarországon számos jó színvonalú motívumfilatéliai könyv, illetve tematikus kiállítási katalógus megjelent. Például lásd:

ÁCS Imre, *Magyarország hadtörténelme bélyegeken*, Budapest, Honvéd Kiadó, 1998.

Dr. ZOLTÁN János, *Vadászat bélyegeken*, Magánkiadás, Budapest, 2002.

Dr. FORGÓ Béla, *Festmények és grafikák Magyarország bélyegein*, Budapest, MP Press Bt, 2003.

SZABÓ Jenő, *Bélyegrapszódia* [A Bélyegmúzeum zenét és zeneszerzőket megjelenítő bélyegekből készült, tematikus bélyegkiállításának katalógusa], Budapest, Bélyegmúzeum, 2015.

³ Erre egyébként a jeles magyar filatelista, Bánás Artúr, a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége Tematikus Szakosztályának elnöke hívta fel a jelen, immár több tematikus és motívumkatalógus bevezetőjeként különböző változatokban megjelent esszé szerzőjének figyelmét, amelyért

kettőt persze olykor nehéz elhatárolni egymástól, azonban a tematikus gyűjtés elvileg valamely (tágabb) témához kapcsolódó bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtését (pl. postatörténet, repüléstörténet, közlekedés stb.) jelenti, tehát a bélyegek tematikus alapon való gyűjtése és tanulmányozása az úgynevezett tematikus filatélia, míg a motívumgyűjtés vagy motívumfilatélia a bélyegábra által megjelenített képre, képi tartalomra korlátozódik – ha például állatokat, vagy még korlátozottabban adott rendszertani csoportba tartozó állatokat, növényeket, bizonyos típusú járműveket stb. megjelenítő bélyegeket gyűjtünk és tanulmányozunk, akkor

ez úton is köszönettel tartozik. A szerző cikkét a magyar motívumfilatélia történetének tárgykörében lásd: BÁNÁS Artúr, *„Hol tart valójában a tematikus filatélia?”*, *Bélyegvilág*, 2018/3, 6.

Köszönettel tartozom továbbá Rill Attila, dr. Egerszegi György és Derecskei Attila Gyűjtőtársaknak, a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége prominens tagjainak, akik termékeny polémia keretében hívták fel figyelmemet a két gyakran összemosódó filatéliai ág közötti különbségekre.

tulajdonképpen motívumfilatelisták vagyunk.⁴ A motívum alapon történő bélyeggyűjtés témái nyilván lehetnek állatok, növények, híres emberek, közlekedési eszközök, képzőművészeti alkotások, néprajzi csoportok és viseletek, vagy akár épületek és tájak is.⁵ A lehetőségek a bélyegek egyre több mindenre kiterjedő képi tartalmával együtt szinte végtelenek, a nagy mennyiségű megjelent bélyeg és bélyegváltozat okán pedig mindenképpen ajánlatos, hogy aki gyűjtésükre adja a fejét, az valamilyen módon, akár kibocsátó országra korlátozva, akár időszakra szorítkozva, akár tematikus, akár ezen belül motívumalapon behatárolja gyűjtői hobbijának területét.

A tematikus alapú, illetve szűkebben a motívum alapon történő gyűjtés majdnem egyidős a magával bélyeg

⁴ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 36–37.

Illetve: DABÓCZY András – GLATZ István – NAGY László – Dr. SZÖRÉNYI Miklós – VAS István, *A bélyeggyűjtés kézikönyve*, Budapest, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, 2004.

történetével. Amikor a 19. század végén a posták emberek portréi, címerek és egyéb egyszínű bélyegek kiadása helyett inkább színes, tematikus bélyegek kiadása mellett döntöttek, és a bélyegek külleme, grafikai tartalma, képi elemei egyre változatosabbá és színesebbé váltak, és egyre jobban elterjedt a tematikus gyűjtés és a motívumgyűjtés. Az 1920-as évek végén a szemlélet kellően elfogadottá vált,⁶ és ez a bélyegyűjtési ág a bélyegszakkönyvekben, filatéliai kiadványokban is egyre gyakrabban jelent meg, mint a filatélia egyre inkább önálló és egyre többek által igen nagyra értékelt területe.⁷ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség (Fédération Internationale de Philatélie, FIP), a bélyegyűjtők legrangosabb nemzetközi szervezete ugyanakkor mára csak a tágabb értelemben vett tematikus filatéliát (angolul: *topical philately* vagy *thematic philately*, franciául: *philatélie thématique*, németül viszont: *Motivphilatelie* vagy *thematische Philatelie*, a két kifejezés

⁶ Lásd a magyar szakirodalomban bővebben például: HAJDU Endre, *Bélyegyűjtés*, Budapest, Medicina Kiadó, 1970, 60–64.

⁷ Lásd bővebben: NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

nagyjából ugyanazt jelenti) filatéliát ismeri el önálló versenyszakágként, csak és kizárólag motívumalapú filatéliai anyaggal nem is igazán lehet nemzetközi bélyegkiállításokra benevezni. ⁸ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség, a FIP értelemszerűen maga is fenntart egy tematikus szakbizottságot. A rangos nemzetközi szakmai szervezet honlapján az alábbi definíció olvasható:

„A tematikus filatélia olyan bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtése, amelyek egy témát illusztrálnak, dolgoznak fel: madarak, foci, történelem, művészet, életmód, fák stb. A téma (theme) kifejezésnek itt dinamikus jelentése van, amely a gyűjtő általi személyes kidolgozását jelenti, aki egy teljes történetet épít az adott téma köré.

Valaha a bélyeggyűjtemények egy ország vagy országcsoport bélyegeiből álltak. A bélyegeket általában a kibocsátás dátumának sorrendjében mutatták be. Ez ma már

⁸ Erre többek között dr. Rill Attila hívta fel a figyelmet a MABÉOSZ levelezőlistáján, amiért ezúton is köszönet illeti.

nincs így. A tematikus gyűjtemény a lehető legszélesebb körű filatéliai anyagból áll, a postigazgatások lehető legszélesebb köréből, mindenféle időbeli megkötés nélkül. Minden egyes kiválasztott tételnek kapcsolódnia kell a témához, és azokat legmegfelelőbb sorrendben kell elrendezni, hogy elmeséljék a történetet.

A történet vázlata tervként (plan) kerül bemutatásra, amely a téma kialakulásának lépéseit mutatja be. A terv hasonló egy könyv tartalomjegyzékéhez, és általában fejezetek és alfejezetek szerint szerveződik, amelyek láthatóvá teszik a történet logikus folyását egy világos és következetes szál mentén.”⁹

Ebből a hivatalos, rangos nemzetközi szakmai szervezet által meghatározott definícióból is látszik, hogy a tematikus filatélia egy tágabb, komplexebb, a gyűjtők számára nagyobb kreativitást

⁹ *What is Thematic Philately?*. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség honlapja. <http://www.fipthematicphilately.org/what.html> Letöltés ideje: 2023. december 16.

és szellemi mozgásteret, egyúttal nagyobb kihívást jelentő keretet, sőt, inkább egész keretrendszert jelent, míg a motívumfilatélia leginkább azonos bélyegábrát tartalmazó bélyegek gyűjtését (és tanulmányozását) jelenti, és inkább az adott filatéliai tárgy szűkebb vizuális, grafikai tartalomra koncentrál, nem pedig annyira az egyes filatéliai tárgyak közötti lehetséges, komplex tematikai kapcsolatokra. Míg a tematikus filatélia versenyszakág, addig a motívumfilatélia, mondhatjuk akár némi leértékeléssel, leginkább egy szűkebb gyűjtési területet jelent. A professzionális, bélyegkiállításokon is induló bélyeggyűjtők jellemzően a tematikus filatéliát ismerik el inkább, a motívumgyűjtést pedig sokan egy kevésbé komplex területnek gondolják. A motívumgyűjtemények a gyűjtők szorgalmas munkája és kreativitása által ugyanakkor fokozatosan tematikus gyűjteményekké bővíthetők, és az egyszerűbbtől az összetettebb tartalom felé haladva több lépésben fejleszthetők. Ezzel együtt művelődéstörténeti szempontból nyilván mindkét megközelítés igen érdekes lehet.

A tematikus alapú bélyeggyűjtés történetének igen fontos állomása volt, amikor 1949-ben megalakult az Amerikai

Tematikus Szövetség vagy Amerikai Tematikus Filatéliai/Motívumfilatéliai Szövetség (ATA, *American Topical Association*), és a szervezet elsődleges szakmai célja lett, hogy folyamatosan frissített témajegyzéket biztosítson a különböző motívumokat ábrázoló, illetve különböző témák szerint csoportosítható bélyegekről a gyűjtők számára. Ma az ATA tagjainak száma meghaladja az 50 000-et, tagjai közel száz országból kerülnek ki, és időről időre részletes kiadványokat jelentet meg széles témakörben. Napjainkban is ez a motívumfilatélia, tematikus bélyeggyűjtés egyik legnagyobb és legrangosabb, bár amerikai székhelyű, de lényegében nemzetközi szinten jelenlevő és működő szakmai szervezete, és jelentős segítséget nyújt a tematikus bélyeggyűjtőknek, bárhol is éljenek és gyűjtsenek bélyeget a világon.¹⁰ A szervezet időről időre az egyéb szakirodalom közreadása mellett komoly,

¹⁰ A szervezet honlapját lásd: <https://americantopical.org/> Letöltés ideje: 2023. november 17.

szakmailag megalapozott tartalmú kézikönyveket is kiad a tematikus bélyeggyűjtés témakörében.¹¹

Az Amerikai Tematikus Filatéliai szövetséghez hasonló módon, napjainkban a legnagyobb nemzetközi bélyegkatalógusok kiadói már külön a tematikus- és motívumgyűjtőknek szánt tematikus, illetve szűkebb értelemben vett motívumkatalógusok kiadásával is foglalkoznak, amelyek természetesen színes bélyegillusztrációkat tartalmaznak a bélyegek világában való eligazodáshoz.¹² (Ha úgy tetszik, a jelen motívumfilatéliai kiadvány is felfogható és értékelhető egy motívumalapú, rövid, válogatott elektronikus bélyegkatalógusként, és talán nem is feladata, hogy annál sokkal többként funkcionáljon). Mára ezenfelül hagyománnyá váltak a

¹¹ Lásd például:

<https://americantopical.org/Sys/Store/Products/55705> Letöltés ideje: 2023. december 21.

¹² A *Michel* német kiadású bélyegkatalógusnak többek között vannak például motívumkatalógusai is, amelyeket a cég időről időre kiad. Lásd többek között: <https://www.schaubek.de/MICHEL-thematic-catalogues> – Letöltés ideje: 2023. november 17.

tematikus és motívumgyűjtők számára rendezett filatéliai versenyek, a tematikus filatélia pedig mára szerencsére önálló versenyszakággá emelkedett.¹³

A Wikipédia vonatkozó magyar nyelvű, részletes szócikke többek között az alábbi tematikus és motívumfilatéliai területeket sorolja fel leggyakoribbként:

„Számos elterjedt motívum létezik ebben a körben. A tematikus bélyeggyűjtés témáját a motívumgyűjtő választja ki, viszont a bélyegek változatossága miatt figyelnie kell arra, hogy ne túl széles körben gyűjtsön bélyegeket (pl. madarakat), hanem korlátozódjon le a gyűjtés alkategóriákra (pl. vörösbegyek, pingvinek, sasok).

A széleskörűbb motívumok a következők:

- *állatok – madarak, lovak, macskák, kutyák, halak, rovarok (lepkék), pókok, kagylók, rákok, kígyók, gyíkok*

¹³ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

- *növények – virágok, fák, gyümölcsök*
- *gombák*
- *járművek – vasút, hajók és vitorlák, autók, repülőgépek, léggömbök*
- *híres emberek – fizikusok, kémikusok, feltalálók, nők, írók, költők, festők, fáraók stb.*
- *épületek, építmények*
- *tájak, tájképek, földrészek – Antarktisz*
- *sport – sportolók, olimpiai játékok, labdajátékok, vb-k*
- *csillagászat, űr, űrhajósok (Apollo-program), égitestek*
- *festmények – portrék, aktok, híres emberek festményeken*
- *kultúra; népek, hagyományok, szokások, népviseletek, vallások; szimbólumok; táncok*
- *edények, szobrok, tárgyak, kincsek, érmék*
- *jeles napok – karácsony, húsvét, Valentin-nap*
- *címerek, zászlók, térképek*
- *postatörténet, bélyeg a bélyegen*
- *ifjúság – játékok, mesék, rajzfilmek, képregények, gyermekrajzok*
- *cserkészlet*

- *EUROPA-bélyegek*¹⁴

A tematikus filatélia, és azon belül persze a szűkebb motívumfilatélia egyik – és kétségtelenül a gyűjtők körében máig legnépszerűbb – ága az élővilág-motívumokat, állatokat, növényeket, természeti környezetet ábrázoló bélyegek gyűjtése. (Az állatok pedig talán valamivel népszerűbbek a tematikus bélyeggyűjtők körében, mint a növények.) A motívum alapján való bélyeggyűjtésnek tehát a flóra és fauna tematikájú bélyegek

¹⁴ Tematikus bélyeggyűjtés – Wikipédia-szócikk.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Tematikus_b%C3%A9lyegy%C5%B1jt%C3%A9s – Letöltés ideje: 2023. november 16.

A téma nemzetközi szakirodalomból lásd válogatásszerűen:

A. J. BRANSTON, *Thematic and Topical Stamp Collecting: A Practical and Comprehensive Handbook for Thematic, Topical, and Subject collectors*, London, Batsford, 1980.

Alma LEE, *Introduction to Thematic Collections*, London, The British Philatelic Trust and the National Philatelic Society, 1983.

W. E. J. VANDEN, *Handbook of Thematic Stamps*, Limassol, British Thematic Society, 1994.

adják nemzetközi szinten is az egyik leggazdagabb és legjelentékenyebb, szinte kimeríthetetlen területét.¹⁵

Itt pedig el is érkeztünk a jelen rövid motívumfilatéliai/tematikus filatéliai (a definíciókkal a szerző egyre jobban próbált vigyázni, de nem biztos, hogy minden esetben sikerült neki) esszé és elektronikus kiadvány témájához, mely a könyv címe alapján nyilvánvalóan a rendőrség, illetve a tágabb értelemben vett rendészet/rendvédelem.¹⁶

Nem szeretném a Kedves Olvasót rendőrszakmai és rendvédelem-történeti adatokkal túl hosszan untatni, azonban ha úgy tekintünk a bélyegre, mint történeti forrásra és közművelődési eszközre, amely bizonyos iparművészeti értékkel is bír, néhány mondatot nem árt a vizsgált motívumról/témáról

¹⁵ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*. i. m.

¹⁶ A témáról meglehetősen kevés szakirodalom jelent meg magyarul, a jeles rendvédelem-történész, Som Krisztián ugyanakkor írt egy rövid, hiánypótló tanulmányt a rendvédelem filatéliai jelenlétéről. Lásd: SOM Krisztián, *Rendvédelem-történet a filatéliában*, Rendvédelem-történeti Hírlevél, 2014/23, 221–233.

<http://real.mtak.hu/104597/>

Letöltés ideje: 2024. január 5.

is szólni egy igényesebb motívumkatalógus esetén. (Számos tematikus és motívumbélyeg-katalógus még szakszerű bevezetővel sem rendelkezik, a jelen katalógus szerkesztője azonban úgy véli, nem árt némi ismeretet is átadni a mindenkori Olvasónak). A rendőrség olyan rendvédelmi szerv, melynek fő feladata a közbiztonság és a belső rend védelme, a törvények és bizonyos szabályok betartatása, a szabályszegőkkel szembeni eljárás megindítása. A rendőrség többnyire állami fegyveres testület, amely az állam és a társadalom belső rendjét tartja fenn. A tehát testület a közigazgatás olyan rendészeti, polgári vagy katonai, fegyveres szervezete, amely a törvények végrehajtása érdekében, a végrehajtó hatalmi ág részeként működik, hatósági jogkörökkel, úgynevezett intézkedési jogkörökkel felruházott, az erőszakot végső esetben alkalmazó intézmény. A rendőrség tagjai és alkalmazottai hivatásuk gyakorlásakor, etikai alapszabályokat tartalmazó, szigorú hivatásetikai kódexek szerint tevékenykednek, amelyek igazodnak a rendőr különleges közzolgálati hivatásának alapkövetelményeihez – ez nagyrészt minden országban,

minden rendőrségnél így van, függetlenül attól, hogy az adott rendőri szerv polgári vagy katonai jogrend alá tartozik.¹⁷

A tilalmak áthágása, ugyanakkor a társadalmi biztonság igénye is egyidős az emberiséggel, az óta jelen van, mióta egyáltalán emberi társadalomról beszélhetünk. Több ember jelenléte kialakította a rendet, majd annak védelmét, fenntartását, ami kezdetben közösségi jellegű volt, később különálló hatalmi testület formájában mutatkozott meg. Egy állam külső támadás elleni védelmét a haderő nyújtotta, a belső rend biztosítását a rendőrség látta el – a történelem során a két rokon szakma, rendőr és katona fokozatosan elvált egymástól, bár mind a mai napig vannak mind hivatásbeli, mind pedig egyes országokban szervezeti átfedések, átjárások a katonaság és a rendőrség között. A rendőrség a társadalmi fejlődés során az állammal egy időben jelent meg, mert nélküle az állam egyszerűen nem maradhatott volna fenn, nem beszélhettünk volna államokról, államiságról. Egyiptomban már a modern

¹⁷ ERNYES Mihály, *A magyar rendőrség története I-II.*, Budapest, Belügyminisztérium, 2002.

időszámítás előtt háromezer évvel kialakult a rendőri tevékenység, voltak olyan emberek, akik hivatásszerűen foglalkoztak az együttélési szabályok, törvények és normák betartatásával. Jól tetten érhető a társadalmi rendre, szabályozottságra való igény már a mózesi törvényekkel megalapozott zsidó rendfenntartásban, Indiában, a görög városállamokban és a római birodalomban egyaránt. Tehát a rendőri tevékenység lényegében az ókorban kialakult szakma, ha egy kicsit jóindulatúan értelmezzük e munka professzionalizációját. A modern rendőrség előtörténetében két fejlődési terület, az angolszász és a kontinentális modell lelhető fel. Előbbi szereplőjévé vált a seriff, angolosan sheriff, azaz a megyei rendőrfőnök, egy kisebb közigazgatási egység rendvédelmi vezetője, illetve a constable, vagyis a közrendőr és a békebíró. A kontinentális fejlődést elsősorban a francia és a német terület jelentette, ahol meghatározóvá váltak a központosítási törekvések, beemelve az állami jelleget. Az európai kontinens államaiban tehát elsősorban centralizált, állami rendőri szervek jöttek létre. A szabályozások mélyen belenyúltak az alattvalók életébe, és elvezettek a rendőrileg

irányított állam kialakulásához, amelynek leglényegesebb vonása, hogy az állam a polgárok minden viszonyát szabályozza. A görög eredetű politeia, amelynek jelentése az állam helyes kormányzásának tudománya, méltán tekintheti magát annak a szónak, amiből a police, policáj kifejezések származnak. A latin politia, németül polizei voltaképpen városi rendet, illetve a rend fenntartását jelenti. Francia álláspont szerint a police kifejezés a francia policer szóból származik, aminek jelentése a nép hatalma. A rendőr, rendőrség szavak magyar nyelvterületen a nyelvújítás szülöttei, noha e szakma (szoros átfedésben a katonai tevékenységgel) nyilván már jóval korábban Magyarországon is létezett. A rendőr szó első alkalommal 1823-ban, Márton József nyelvész lexikonában jelent meg, mint a német Polizeilandreiter kifejezés magyar megfelelője. A rendőrség szó 1836-ban, Fogarasi János nyelvész zsebszótárában található, jogszabályban pedig először a mezei rendőrségről szóló 1840. évi IX. törvénycikkben látott napvilágot.¹⁸

¹⁸ ERNYES Mihály, *A magyar rendőrség története I–II.*, Budapest, Belügyminisztérium, 2002.

A modern rendőrség angolszász születése Sir Robert Peel brit belügyminiszter 1825-ben megfogalmazott elvei alapján határozható meg. Törvényi felhatalmazással államosították a londoni rendőrséget, melynek eredményeképpen megalakult a Metropolitan Police, amely ma is az Egyesült Királyság legnagyobb, bizonyos tekintetben országos hatáskörrel is rendelkező rendőri szerve, és amely története során mintaként szolgált a világ számos államának rendőrsége számára. A vidék tekintetében Robert Peel kimondta, hogy a bűnözés helyi probléma, ezért a megelőzés és a nyomozás a helyi hatóságok feladata, amelyek nagy önállósággal rendelkeztek. Ilyenek az egymástól független, és régebben eltérő rendszerben működő városi és grófsági (megyei) brit rendőrségek. Az Amerikai Egyesült államok rendőrségi szervezete angliai vonásokkal jött létre. Az állami rendőrségek működése 1835-ben a Texas Rangers tevékenységével kezdődött, amely máig létező, világszerte ismert, nagy presztízsű rendőri szerv az Egyesült Államok Texas tagállamában. Az amerikai szövetségi rendőrségnek két csoportja alakult ki, a katonai hatóságok és a polgári hatóságok. 1924-ben az amerikai igazságügy-

minisztérium szervezetében látott napvilágot a Szövetségi Nyomozóiroda (Federal Bureau of Investigation, azaz az FBI). Ez ma is a világ legismertebb rendőrsége, és talán szakmailag is a legprofesszionálisabb. Amerikában léteznek korlátozott hatáskörű állami rendőrségek, illetve helyi rendőrségek a megyék és a városok egységei, és általában a helyi önkormányzat tartja fenn és igazgatja őket. A kontinentális modern rendőrségi modell legjellemzőbb képviselője a francia modell, melynek kiteljesedése a francia forradalom után következett be. Az egységessé váló rendőrség központi szerve a rendőrmisztérium lett, amit néhány évtizednyi működés után feloszlattak, a testületet pedig a belügyminisztériumhoz csatolták. Az egyenruhás rendőrségen belüli egységek a városi rendőrségek, a készültségi rendőrség, a légi- és határrendőrség. A nemzeti rendőrség mellett működik a csendőrség, amely katonai szervezet, és a vidék rendfenntartásáért felel, bár a két testület között vannak hatásköri átfedések. Magyarországon ez 1945-ig ugyanígy volt, tehát lényegében a kontinentális, francia rendőrségi modell működött. 1945-ben, az ország szovjet megszállása után Magyarországon szovjet mintájú, erősen

centralizált, katonai jogrend alá tartozó rendőrség jött létre. A német rendőrség haladása követte a francia példát, amely mellett a szövetségi állami forma is jelen van. A francia modellt a kontinentális államok többsége, kisebb nagyobb eltérések mellett, átvette, az államosítások a fővárosi testületek központi irányítás alá vételével kezdődtek meg.¹⁹

A magyar állami rendőri testület alapvető átszervezésére az 1990-es demokratikus rendszerváltás után kísérletek zajlottak, de a politikai kompromisszum hiánya miatt mélyreható változásokat az elkövetkező évtizedek sem hoztak. Bár célként megfogalmazódott a rendőrség demilitarizálása és decentralizálása, de a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény végül a rendszerváltás előtti szervezeti felépítést és katonai jellegű működési modellt konzerválta. A rendőrség működése demokratizálódott, a demokratikus normáknak megfelelő jogszabályok szabályozzák a működését, ugyanakkor továbbra is félkatonai, katonai jogrend alá tartozó, katonai

¹⁹ ERNYES Mihály, *A magyar rendőrség története I–II.*, Budapest, Belügyminisztérium, 2002.

rendfokozatokat és katonai munkakultúrát használó szervezet maradt, hasonlóan számos poszt-socialista ország rendőrségéhez. A területet szabályozó jogszabályok indoklásában egyértelműen meghatározásra került az is, hogy a rendvédelem a honvédelmi rendszerhez és viszonyokhoz kapcsolódik. Megemlítendő ugyanakkor, hogy a bűnügyi, polgári ruhás szolgálati ág valamennyire „civilizációra” került, és már inkább az egyes beosztások, nem pedig a katonai rendfokozatok a dominánsak a nyomozók munkakultúráját illetően. A bűnügyi rendőri munka intellektuális, kreatív volta miatt a magyar bűnügyi rendőrségen belül a félkatonai, szigorú alá-fölérendeltségi viszonyokon alapuló munkakultúra mára valamivel kevésbé meghatározó, mint a rendőrség egyéb szerveinél, ez pedig feltehetően jelentősen javítja a bűncselekmények felderítési arányát is.²⁰

A Magyar Köztársaság Rendőrsége 2006-ig a Belügyminisztérium alárendeltségében működött, 2006-tól

²⁰ ERNYES Mihály, *A magyar rendőrség története I-II.*, Budapest, Belügyminisztérium, 2002.

2010-ig felügyeletét – a 2007. december 31-ig létező Határőrséggel együtt, amelyet végül a rendőrség szervezetébe integráltak – az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium vette át. 2010-ben, a kormányváltás után a magyar belügyi vezetés egyértelműen a centralizáció, a belügyminiszter irányítási jogkörének szélesítése mellett tette le a voksát, ennek keretében a teljes rendvédelmi intézményrendszer – beleértve a polgári titkosszolgálatok egy részét is – visszakerült az újjáalakított Belügyminisztérium alá, és létrejött a Terrorelhárítási Központ. 2012. július 1-jével az Országház objektumvédelmét és a kiemelt közjogi méltóságok személyvédelmét ellátó rendőri alakulat, a Köztársasági Őrezredet beolvasztották a Készenléti Rendőrségbe, a magyar rendőrség csapaterőt képviselő, a nyugat-európai csendőrségekhez hasonló szervébe. A polgári titkosszolgálatok ismét kikerültek a Belügyminisztérium felügyelete alól, és jelenleg a Miniszterelnöki Kabinetiroda alá tartoznak, az illetékes miniszter államtitkár útján irányítja őket. Magyarországon a rendőrség jelenleg állami, fegyveres rendvédelmi szerv, amelyet négy nagyobb, egymástól

lényegében független, a belügyminiszter felügyelete és irányítása alatt álló rendőri testület alkot:

- az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (Országos Rendőr-főkapitányság)
- a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv (Nemzeti Védelmi Szolgálat)
- a terrorizmust elhárító szerv (Terrorelhárítási Központ)
- idegenrendészeti szerv (Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság)

A kormány a rendőrséget a rendészetért felelős miniszter útján irányítja, aki jelenleg a belügyminiszter.²¹

A jelen elektronikus (motívum)filatéliai összeállításban igyekszem a lehető legjobb, elsősorban esztétikai alapú válogatást nyújtani a világ postaszolgálati által kibocsátott, szűkebb motívum alapon rendőrt, rendőri munkát, rendvédelmi testületeket ábrázoló vagy tematizáló bélyegeiből. A közreadott

²¹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.
<https://njt.hu/jogszabaly/1994-34-00-00>
Letöltés ideje: 2024. január 6.

filatéliai anyag a szerkesztő szándékai szerint a téma áttekinthető keresztmetszetét nyújtja olvasóinak, megtekintőinek. A válogatás során a közreadó a legtöbb esetben igyekezett megmaradni a szigorú értelemben vett filatéliai objektumoknál, és főként olyan bélyegek/kisívek/blokkok képeit választotta ki közlésre, amelyek névértékkel rendelkeznek, és postai bérmentesítésre elméletileg valóban használhatók.²²

Azért használom kellő óvatossággal itt is, csak úgy, mint tettem azt korábban eddigi motívumfilatéliai munkáimban, az általam összeállított elektronikus bélyegkatalógusokban, az *elméletileg* határozószót, mert egyes kevésbé fejlett, főként afrikai és ázsiai országokban gyakori jelenség a *fantombélyegkiadás*, amely azt jelenti, hogy bár egy adott bélyegkiadáson szerepel államjelzés és névérték, azt nem feltétlenül az adott állam kormányzatának vagy postaszolgálatának megbízásából

²² Ahol esetleg kétes legitimitású bélyeg került a válogatásba, azt a közreadó zárójelben mindig jelezte. A nem legitim körülmények között megjelent bélyegek között ugyanis kétségtelenül akadnak dekoratív, gyűjtési szempontból is igen érdekes és esztétikailag értékes darabok.

vagy engedélyével nyomtatják ki,²³ hanem elsődlegesen gyűjtői igények kielégítésére, profitszerzés céljából hozzák létre, és kerül forgalomba bizonyos piaci szereplők, cégek tevékenysége által.²⁴ Ebből kifolyólag pedig lehetséges, hogy az adott bélyeg szigorú filatéliai és postajogi értelemben csupán bélyegnek látszik, de a nemzetközi postaforgalomban nem feltétlenül fogadnák el, ha valaki bérmentesítésre próbálná meg használni.²⁵ A kétes legitimitású bélyegkiadásoknak, fantombélyegeknél, illegális bélyegeknél ugyanakkor mára maguknak is jelentős gyűjtői piacuk van, és mivel az egyre inkább digitálissá váló világban, az elektronikus kommunikáció és az automatizált postakezelés korában már a hivatalos, többnyire állami monopólium alá tartozó bélyegkiadás is egyre inkább a gyűjtői igények kielégítését, a kormányzatok és postaszolgálatok ily módon történő profitszerzését, nem pedig a postai bérmentesítést, a küldemények célba juttatási díjának

²³ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. Harsányi Luca – Ignácz Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 58–59.

²⁴ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

²⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

megfizetését és ennek igazolását szolgálja, a legitim és illegitim bélyegkiadásokat is egyre nehezebb elhatárolni, megkülönböztetni egymástól.²⁶

A jelen szerény motívumfilatéliai kiadványban közreadott bélyegkiadások digitális másolatainak képeit nonprofit, tudományos, ismeretterjesztési és közművelődési céllal tettem közzé, internetes forrásaikat többnyire korábbi, elektronikusan is elérhető, tematikus filatéliai szakmai kiadványok, bélyeggyűjtéssel kapcsolatos honlapok, illetve értelemszerűen internetes aukciós házak és webáruházak weboldalai képezik. A közreadó bízik abban, hogy filatéliai gyűjtése szerény eredménye felkelti akár a motívumfilatélia iránt érdeklődő profi filatelisták, akár kezdő, adott esetben a fiatalabb korosztályhoz tartozó érdeklődők, ifjúsági bélyeggyűjtők figyelmét. A könyvben közölt, szerencsére az esetek többségében megfelelő, az elektronikus katalógusban való közléshez és a tájékozódáshoz legalábbis elégséges felbontású képek forrása igen sok esetben

²⁶ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

a *Colnect.com*²⁷ nemzetközi gyűjtői és aukciós portál, amely többek között a világ postabélyegeinek bárki által szabadon elérhető, online elektronikus katalógusaként is nagyon jól használható, és szinte minden valaha megjelent bélyegről másolatot közöl, mely igen hasznos gyűjtők és kutatók számára is a filatélia világában való tájékozódáshoz.

A bélyegek képeinek közlésénél ez alkalommal nem feltüntettem a nagyobb, rangosabb nemzetközi bélyegkatalógusok (elsősorban a Közép-keletEurópában nagy presztízsű német Michel, esetleg ennek hiányában a francia Yvert et Tellier, a brit Stanley Gibbons, illetve az amerikai Scott – a filatéliában ezekre illik hivatkozni) számait, mégpedig azért nem, mert szándékomban áll a Kedves Olvasó érdeklődését olyannyira felkelteni az érdeklődését, hogy a kibocsátás évszáma és a kibocsátó állam alapján egyes bélyegeknek talán maga néz részletesebben utána... A bélyegeket, ahogyan azt jellemzően tettem korábban is, a megjelenésük kronológiájának

²⁷ <https://colnect.com>

Letöltés ideje: 2024. január 5–8.

sorrendjében közlöm, és egy kis kutatással bárki érdeklődő könnyedén beazonosíthatja a szóban forgó filatéliai tárgyakat. Szeretném tehát mind az idősebb, mind a fiatalabb korosztály érdeklődését felkelteni a rendőrség, rendvédelem, rendőri munka mint bélyegmotívum iránt, illetve általában a motívumgyűjtés iránt, és ha a Kedves Olvasó, Megtekintő végiglapozza az összeállítás elektronikus oldalait, és esetleg elgondolkodik a látott vizuális tartalmon, a befektetett munka már nem volt hiábavaló. Nem tüntettem fel a bélyegek méretét, fogazatát, a nyomdatechnikát, amellyel készültek, illetve egyéb lényeges filatéliai adatokat sem, ugyanis azokat a nagyobb nemzetközi bélyegkatalógusok, illetve például a *Colnect.com* ezeket alapul vevő online gyűjtői adatbázisa a legtöbb esetben tartalmazzák, a megtekintők pedig ezeket is néhány kattintással ellenőrizhetik, ha esetleg valamelyik másolatban itt közölt darab éppen hiányozna a gyűjteményükből, vagy az egyes bélyegek fizikai-nyomdatechnikai jellemzőire is kíváncsiak. Egyik célom, hogy a lehető legtöbb teret engedjek a bélyegek által hordozott művészi és forrásértéknek, vizuális információnak, illetve lehetőleg élvezetes, szórakoztató online vizuális tartalmat

találjon, aki esetleg kiadványra kattint. A válogatásom alapja tehát minden esetben a bélyeggrafika tartalma és persze esztétikai értéke volt, és a jelen szerény motívumkatalógus közreadásánál is elsősorban alkalmazott grafikai műalkotásként tekintek a közölt bélyegekre...

**VÁLOGATÁS A VILÁG
RENDŐRSÉG TEMATIKÁJÚ
BÉLYEGEIBŐL
(1973–1990)**

Chile, 1974

Chile, 1974

Chile, 1974

Japán, 1974

Algéria, 1975

Katar, 1975

Svédország, 1975

Svédország, 1975

România, 1975

Német Demokratikus Köztársaság, 1975

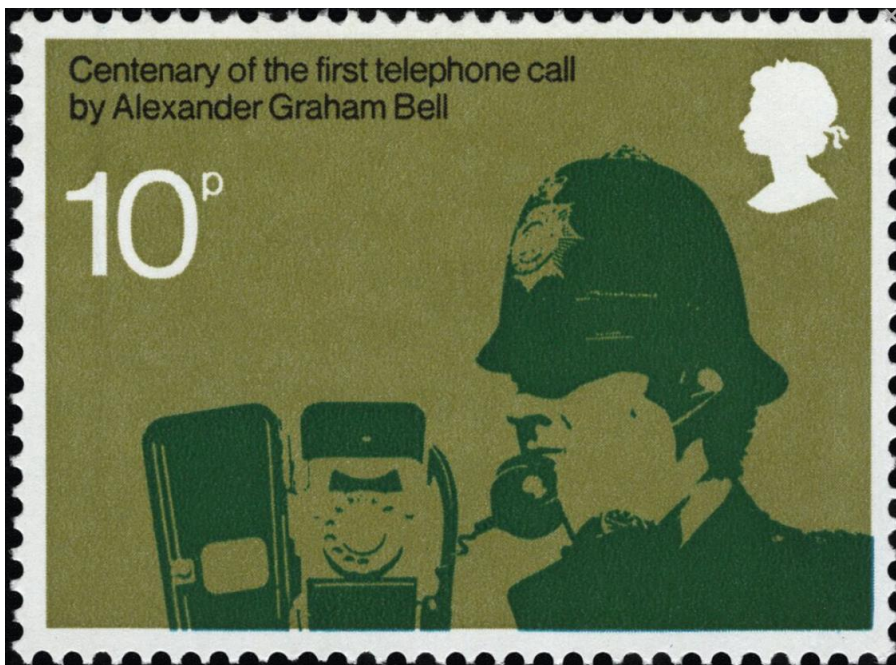
Német Demokratikus Köztársaság, 1975

Német Demokratikus Köztársaság, 1975

Irán, 1976

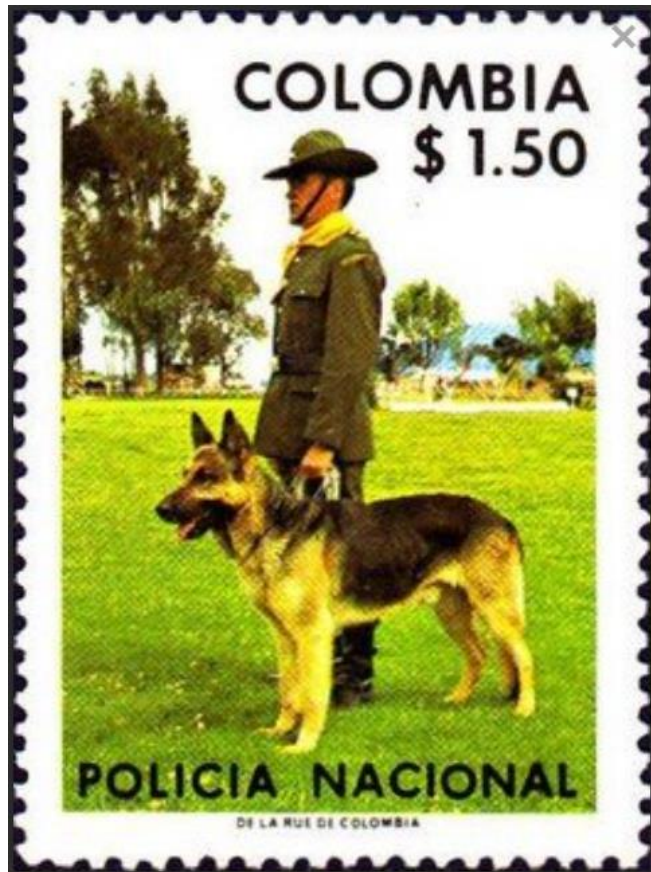
Egyesült Királyság, 1976

Bolivia, 1976

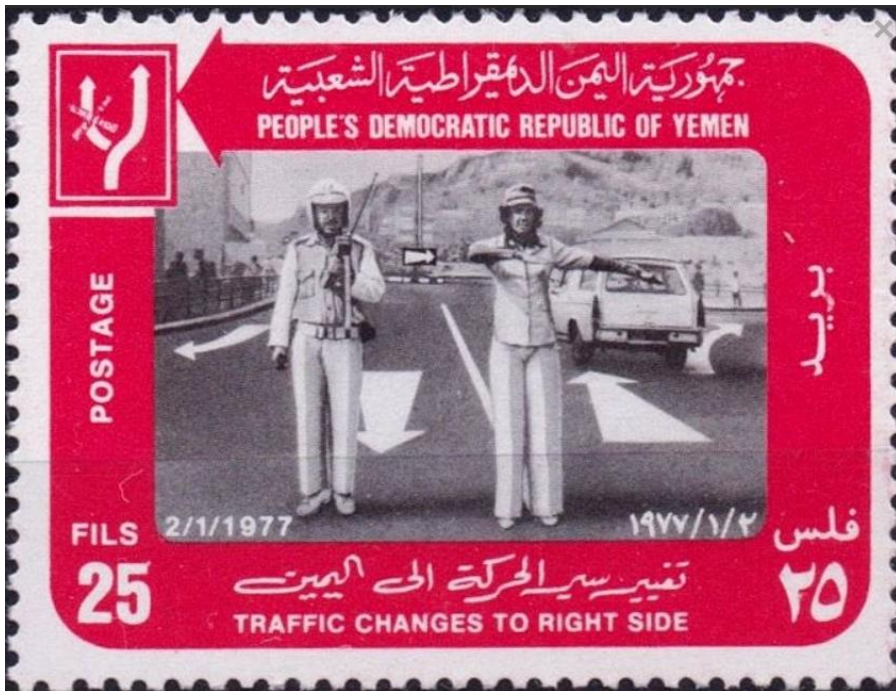
Franciaország, 1976

Kolumbia, 1976

Egyptom, 1977

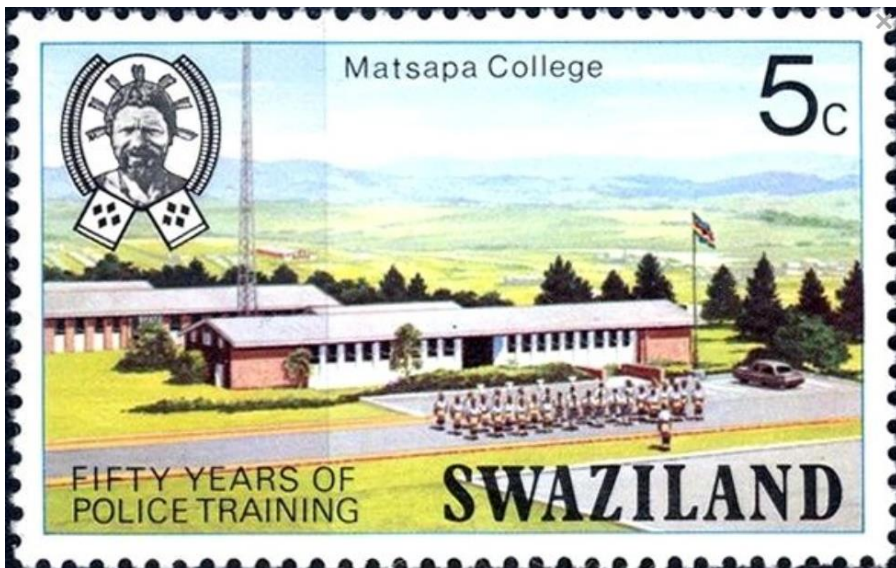
Jemen, 1977

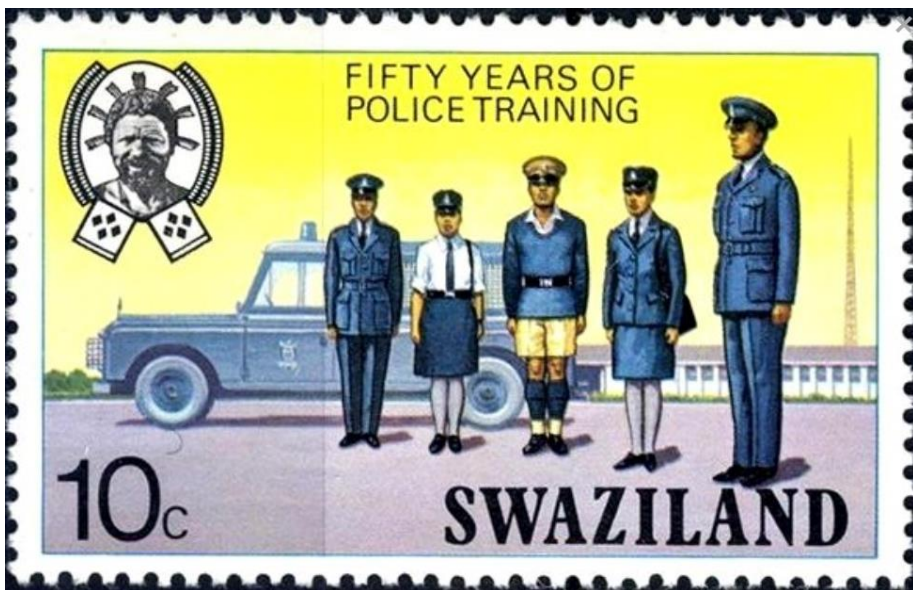
Chile, 1977

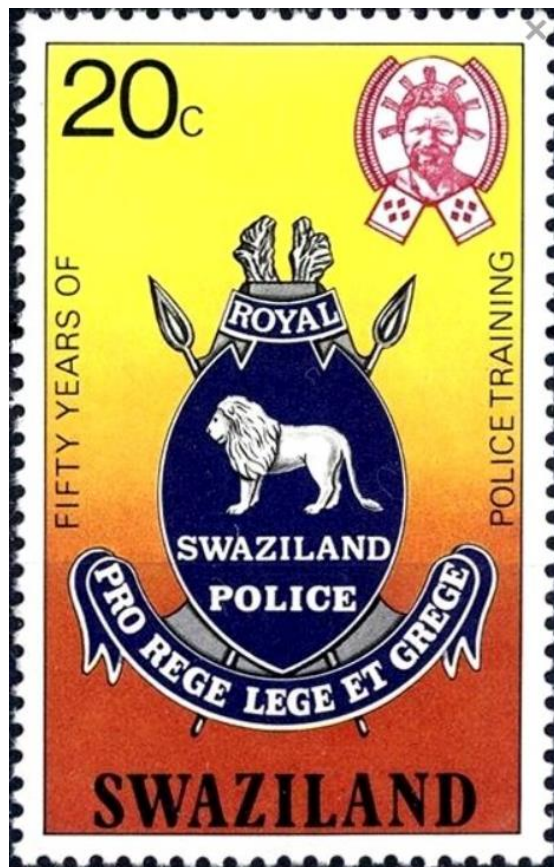
Chile, 1977

Szváziföld, 1977

Szváziföld, 1977

Szváziföld, 1977

Szváziföld, 1977

Jordánia, 1977

Jordánia, 1977

Israel, 1977

Israel, 1977

Israel, 1977

Antigua és Barbuda, 1977

Pápua Új-Guinea, 1978

Pápua Új-Guinea, 1978

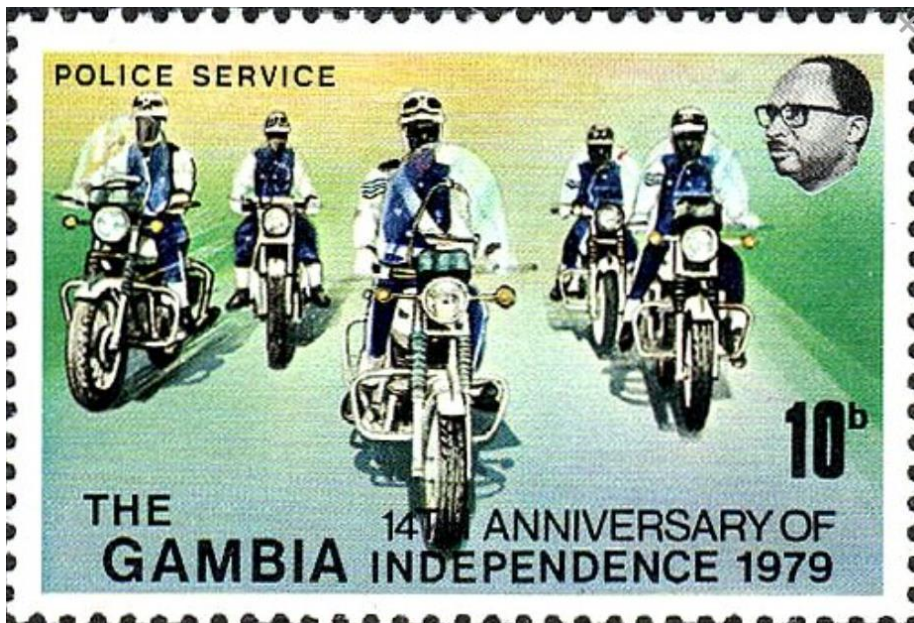
Pápua Új-Guinea, 1978

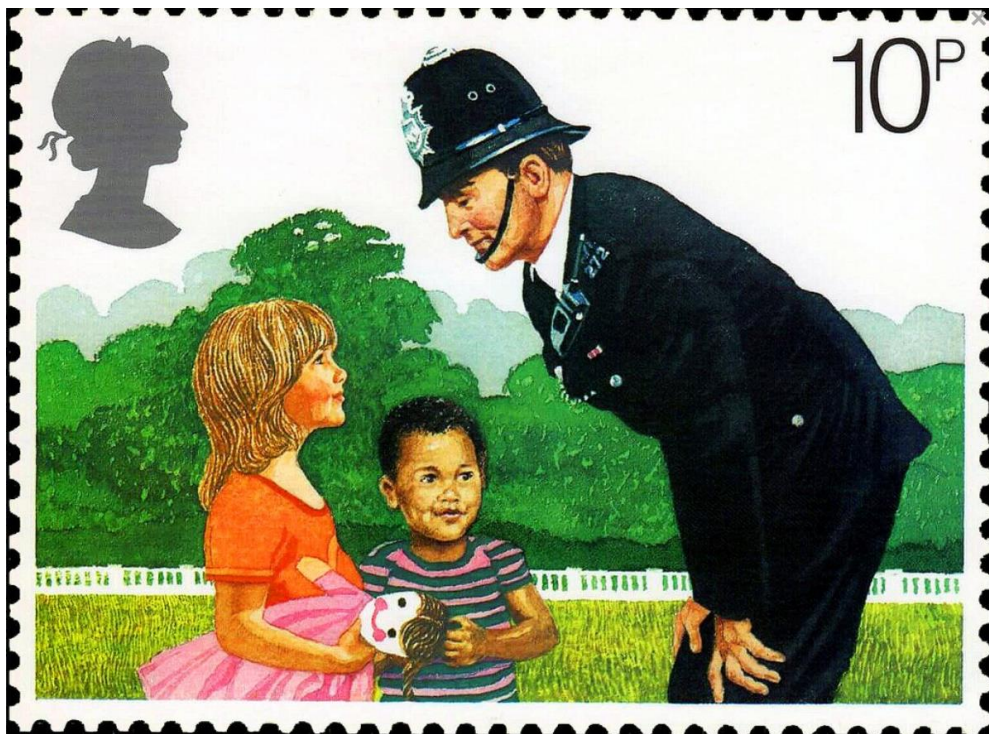
Pápua Új-Guinea, 1978

Pápua Új-Guinea, 1978

Gambia, 1979

Egyesült Királyság, 1979

Egyesült Királyság, 1979

Egyesült Királyság, 1979

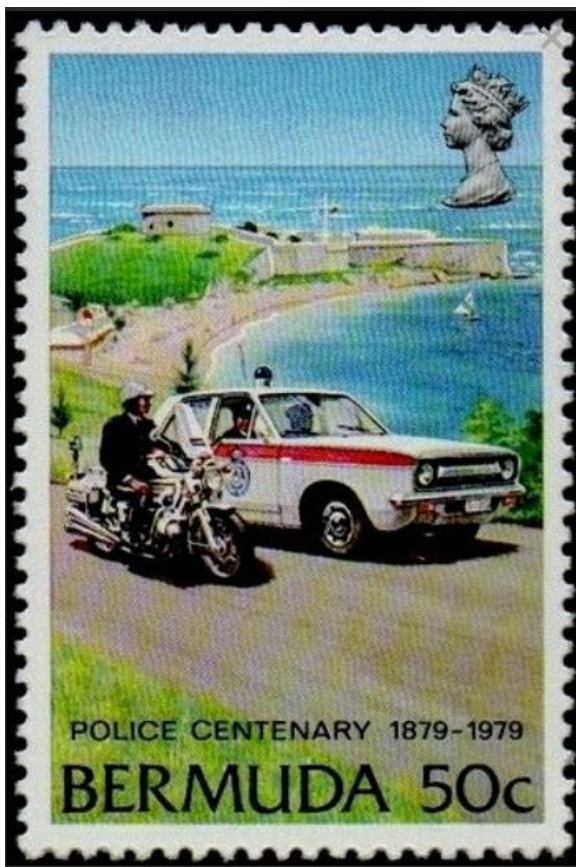
Egyesült Királyság, 1979

Bermuda, 1979

Bermuda, 1979

Bermuda, 1979

Szovjetunió, 1979

Uruguay, 1980

Uruguay, 1980

Uruguay, 1980
Michel UY 1573

Gibraltár, 1980

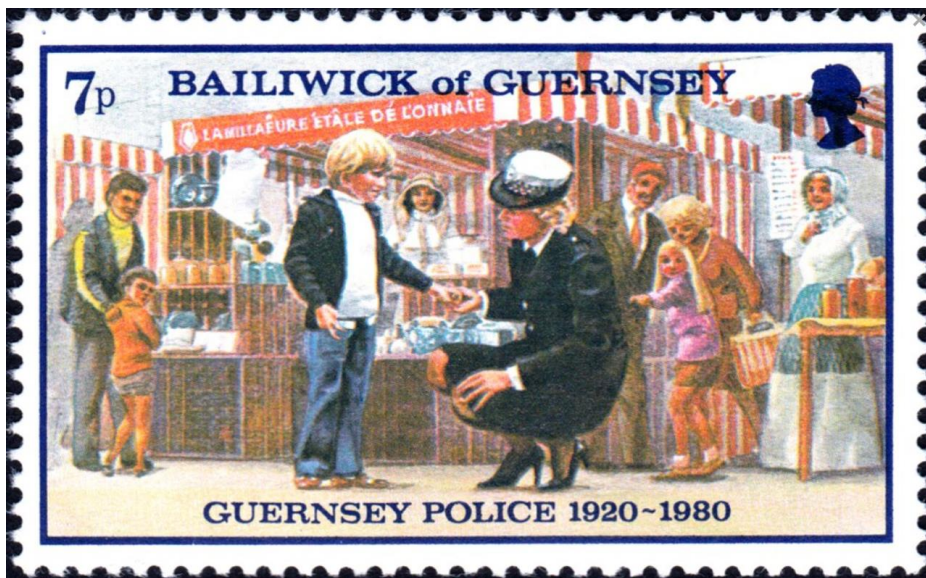
Gibraltár, 1980

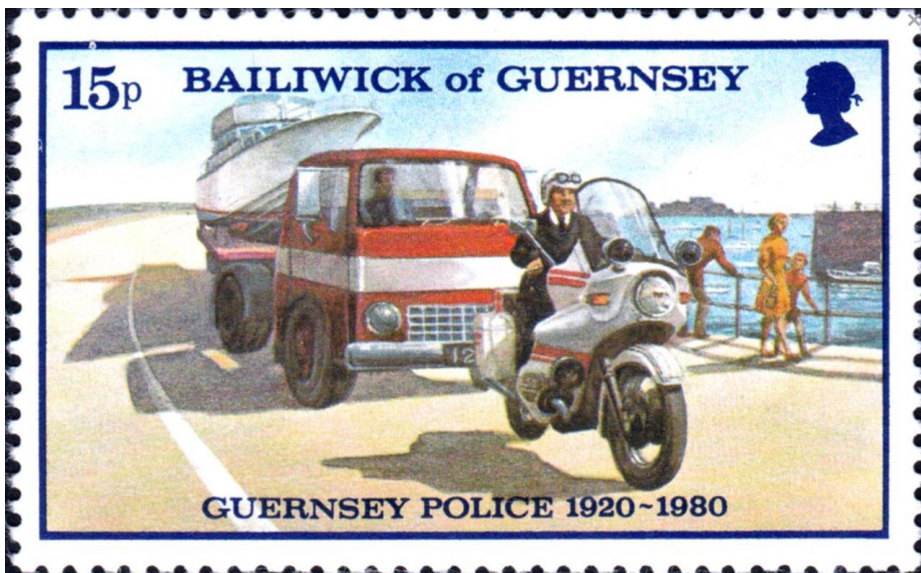
Gibraltár, 1980

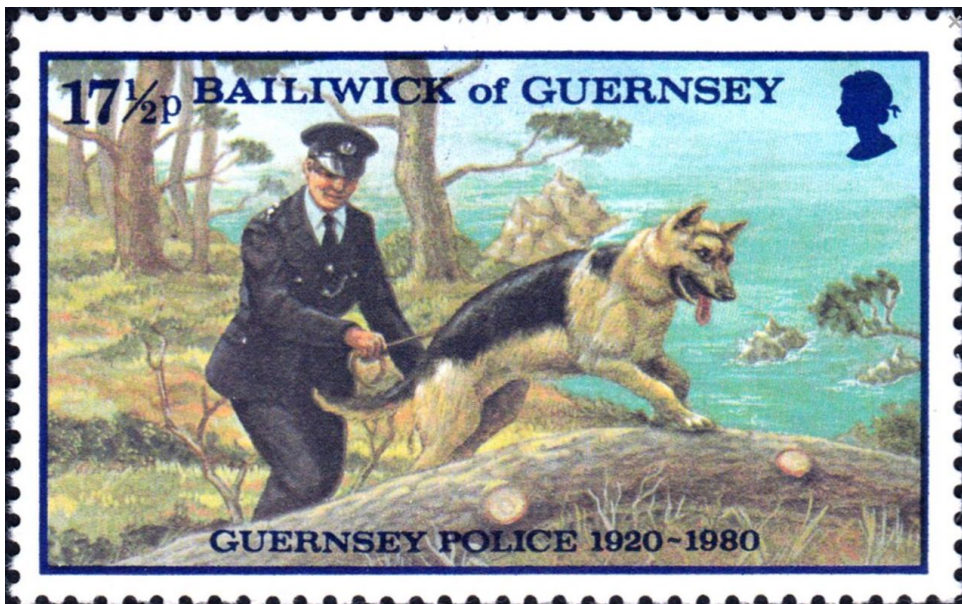
Gibraltár, 1980

Guernsey (Nagy-Britannia autonóm területe), 1980

Guernsey (Nagy-Britannia autonóm területe), 1980

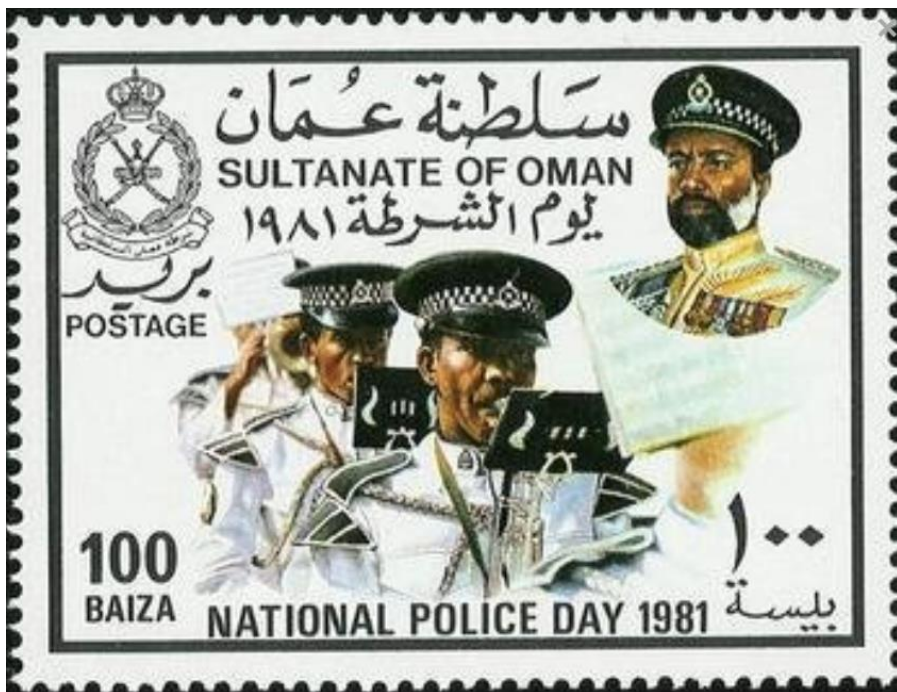
Guernsey (Nagy-Britannia autonóm területe), 1980

Luxemburg, 1980

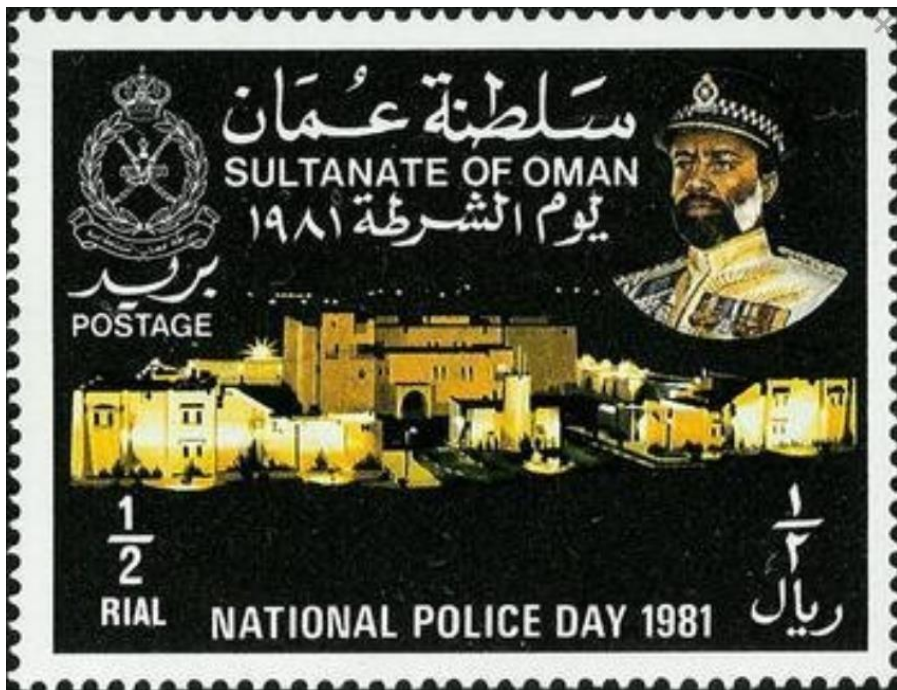
Omán, 1981

Omán, 1981

Omán, 1981

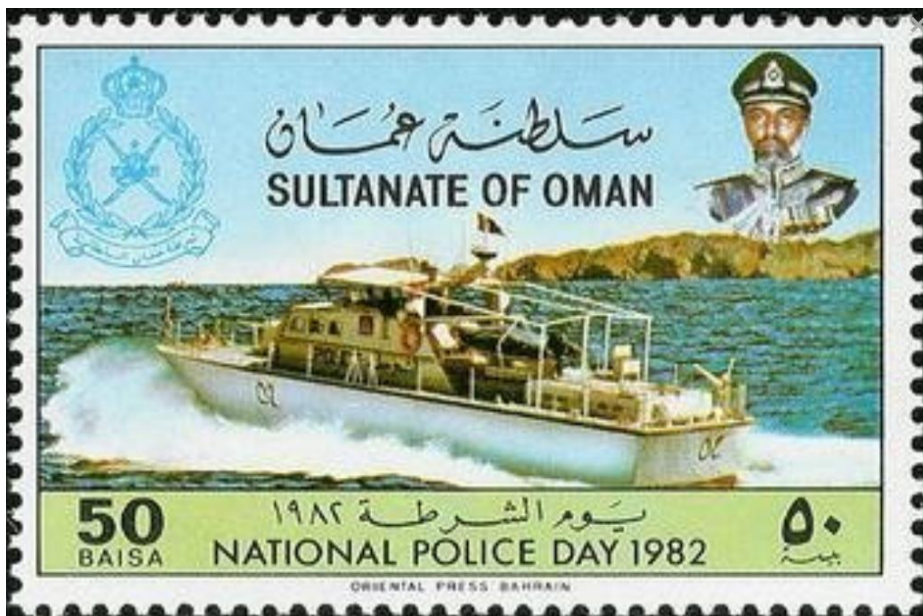
Omán, 1981

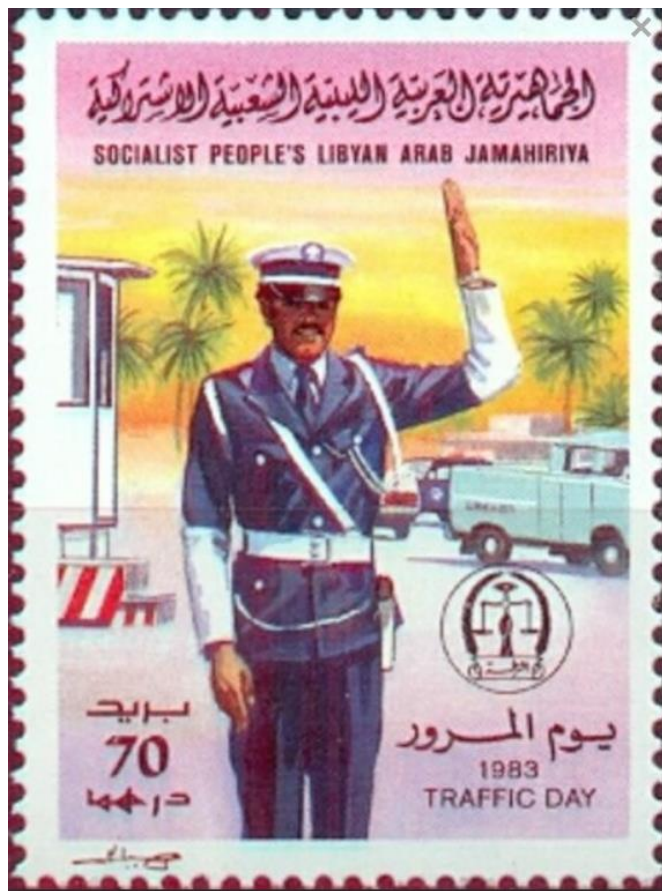
Andorra, 1981

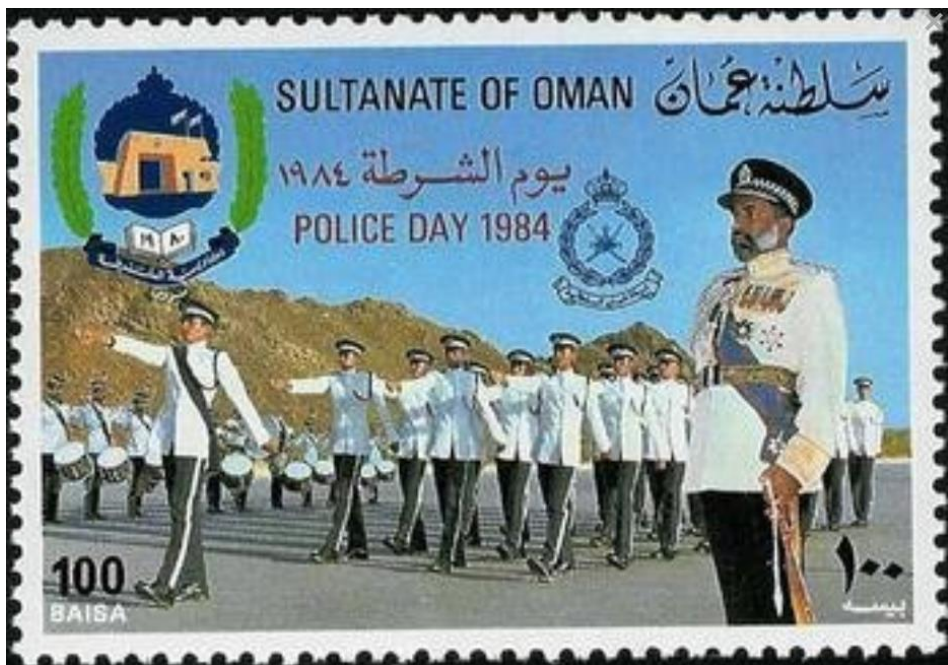
Costa Rica, 1981

Omán, 1982

Líbia, 1983

Omán, 1984

Olaszország, 1984

Málta, 1984

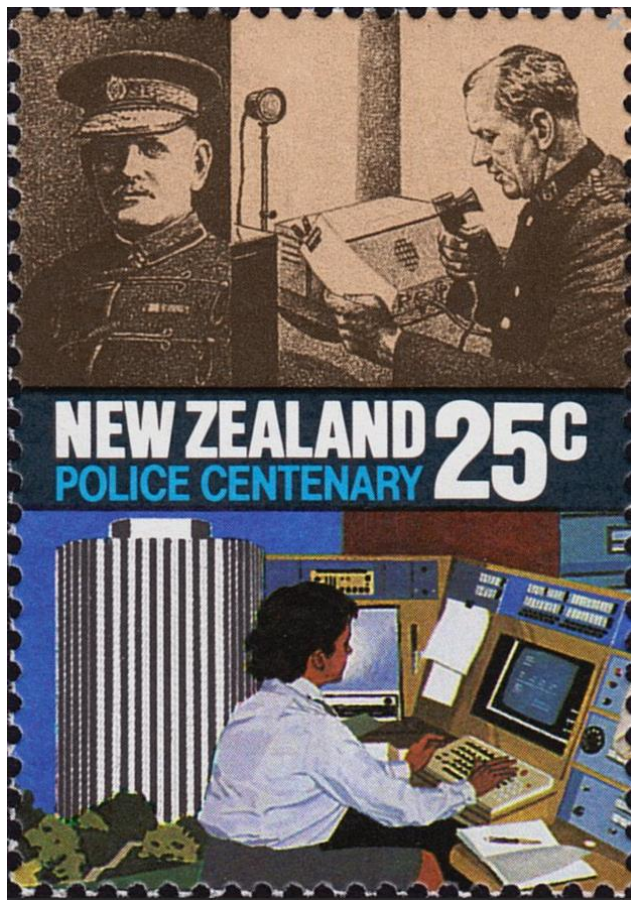
Málta, 1984

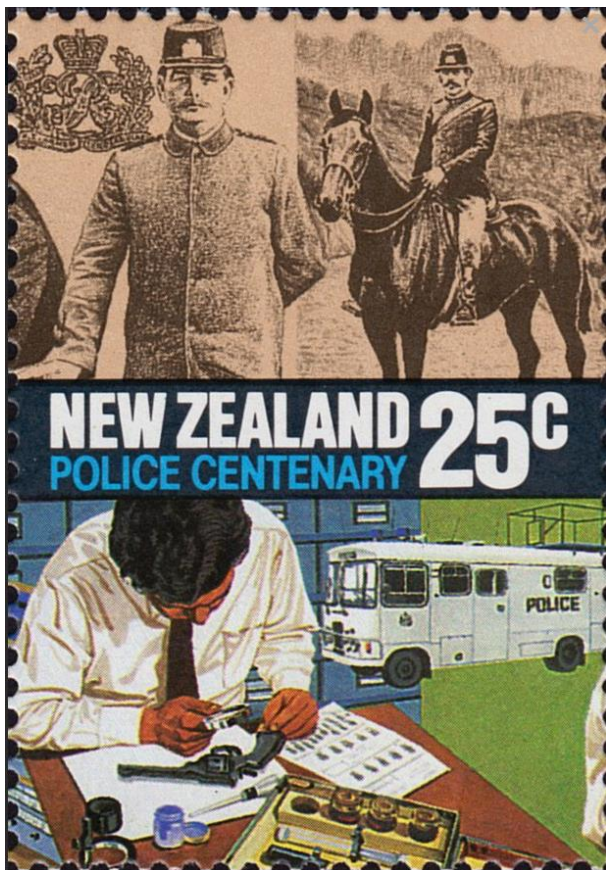
Málta, 1984

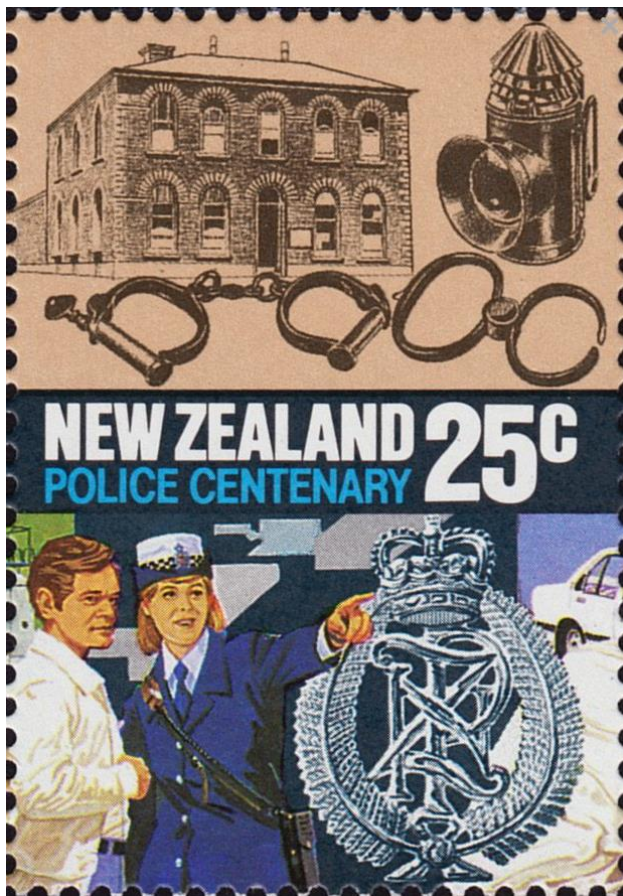
Málta, 1984

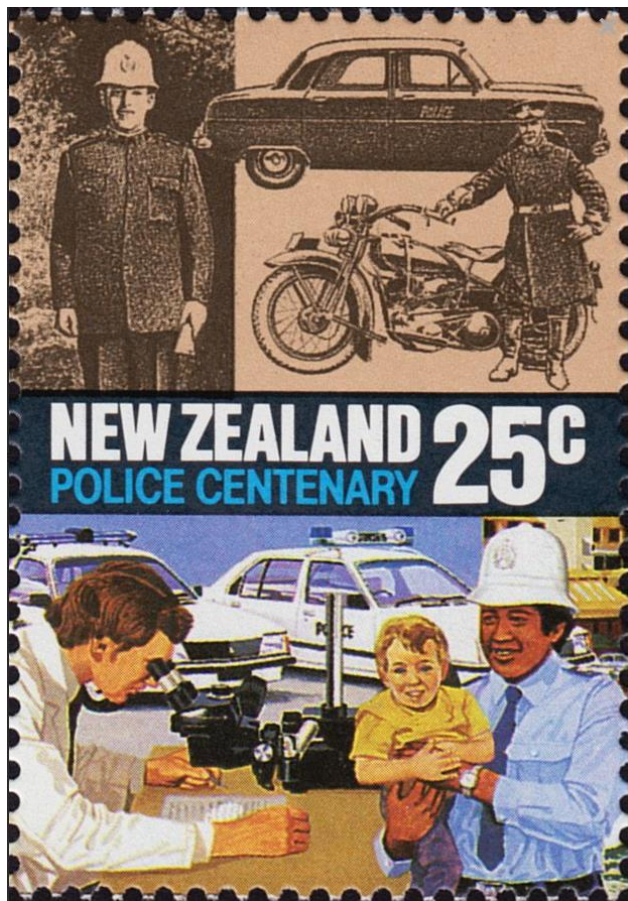
Új-Zéland, 1986

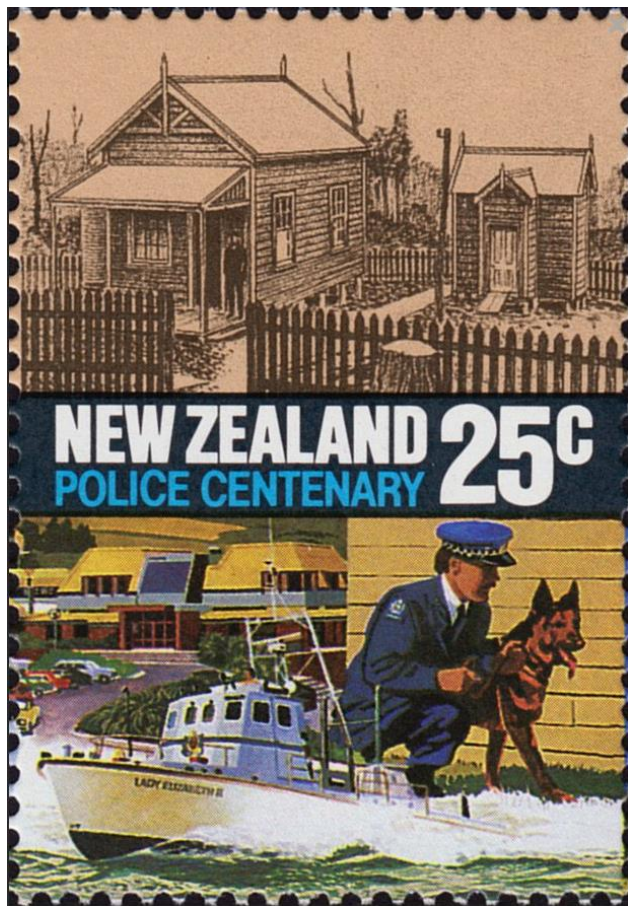
Új-Zéland, 1986

Új-Zéland, 1986

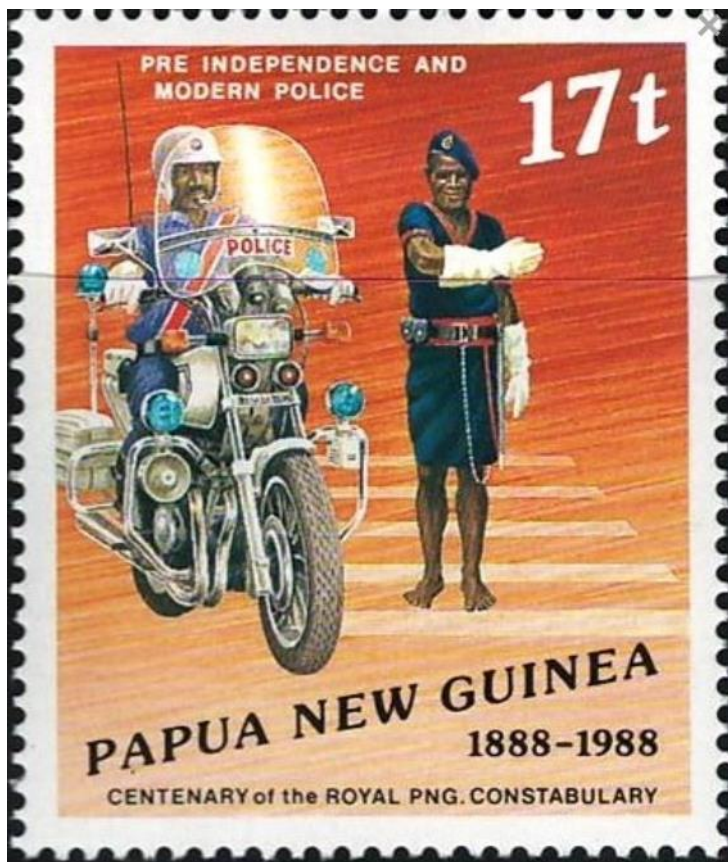
Új-Zéland, 1986

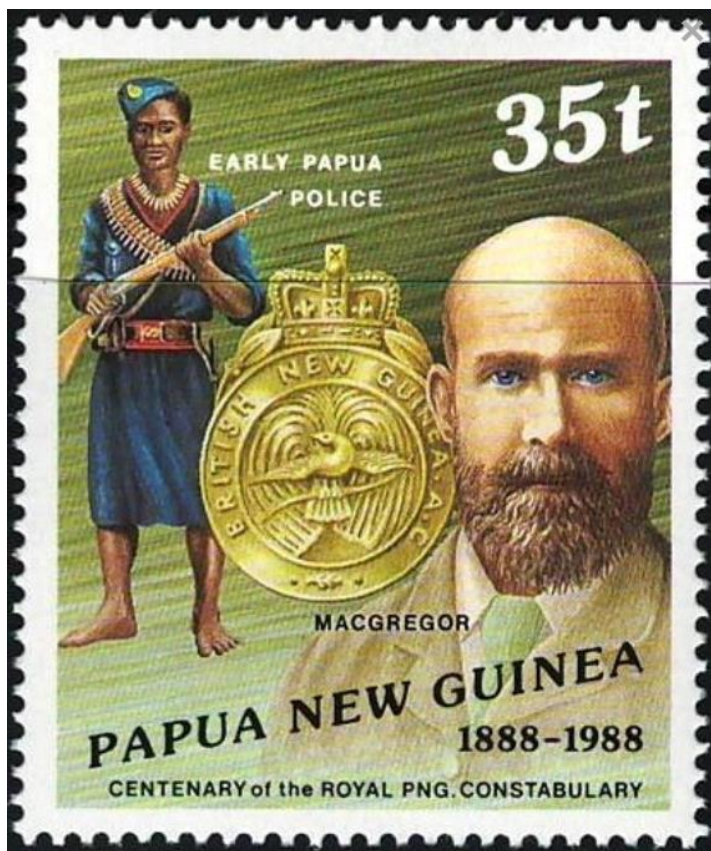
Új-Zéland, 1986

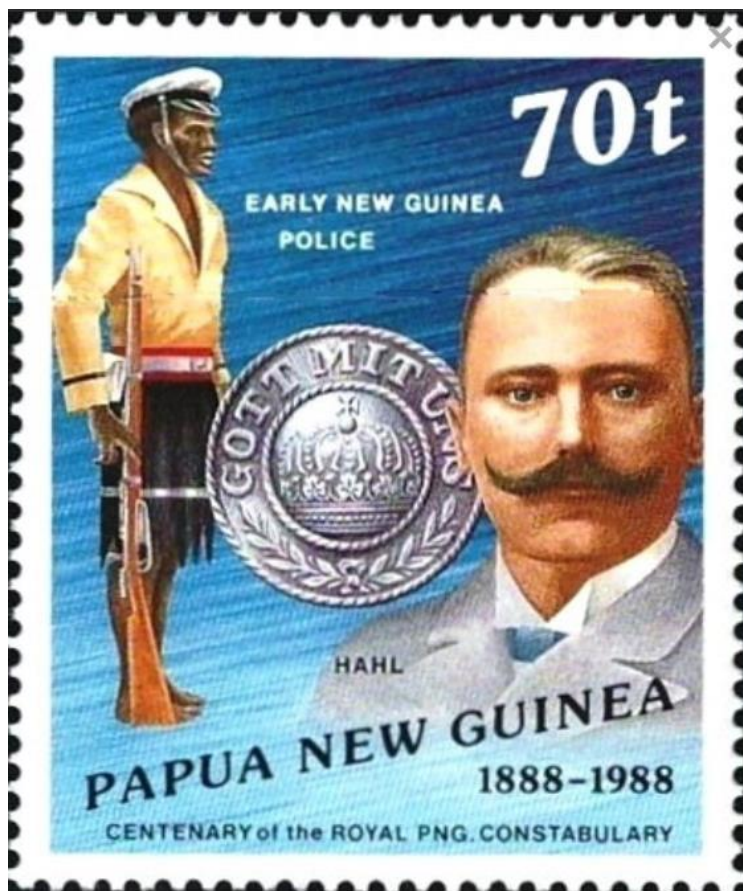
Olaszország, 1986

Pápua Új-Guinea, 1988

Pápua Új-Guinea, 1988

Pápua Új-Guinea, 1988

Chile, 1988

Kuwait, 1989

Egyesült Királyság, 1990

